

Разгледзьце віды старажытнагрэчаскага арнаменту. Успомніце, ці сустракаліся вы з падобнымі арнаментамі ў жыцці. Падзяліцеся сваім мастацкім вопытам з аднакласнікамі.

Старажытнагрэчаская кераміка ўнікальная. Мастацкія ўзоры вазапісу і сёння радуюць вока. Керамічныя пасудзіны захапляюць формай, разнастайнасцю тэм, колеравай гамай. А па сюжэтах роспісу можна скласці гісторыю Старажытнай Грэцыі.

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Разгледзьце вазы, прапанаваныя ў параграфе і электронным дадатку. Якое ўражанне зрабілі на вас формы і роспіс ваз?
2. У роспісах ваз пераважаюць міфалагічныя сюжэты. Якіх з міфалагічных персанажаў вы пазналі?

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

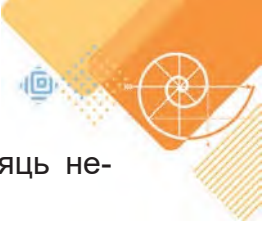
Пазнаёмцеся з рознымі формамі ваз (электронны дадатак). Выканайце сілуэтны малюнак двух-трох вырабаў. Паспрабуйце ў ім адлюстраваць правільную форму вазы. Намалюйце эскіз роспісу вазы з арыгінальным сюжэтам. Не забудзьцеся ўпрыгожыць вазу з дапамогай арнаменту.

§ 23. ЦУДЫ СВЕТУ Ў СТАРАЖЫТНАЙ ГРЭЦЫІ

На працягу ўсёй эпохі Антычнасці грэкі ўзводзілі незвычайна прыгожыя, гарманічныя збудаванні, стваралі пластычныя вобразы, якія і сёння здзіўляюць хараством. Кожнае тварэнне старажытнагрэчаскіх майстроў можна па праву лічыць дасканалым. Але некаторыя з іх выклікалі ў сучаснікаў захапленне. Гэтыя творы грэкі назвалі цудамі свету.

Колькі на зямлі цудаў свету. Да цудаў свету грэкі аднеслі не толькі ўнікальныя збудаванні і скульптуры антычнага свету, але і грандыёзныя тварэнні дойлідаў іншых старажытных цывілізацый. Усяго спіс налічваў сем помнікаў мастацтва. Сярод іх былі піраміда

Хеопса, Вісячыя сады Семіраміды ў Вавілоне, а таксама пяць непаўторных твораў Старажытнай Грэцыі.

На жаль, ні адно з цудаў старажытнагрэчаскага мастацтва не захавалася. Пазней знатакі мастацтва не раз змянялі гэты спіс, дапаўняючы яго новымі сусветнымі шэдэўрамі. Але менавіта тыя сем твораў мастацтва, якія вылучылі грэкі, увайшлі ў гісторыю як цуды свету.

Маўзалеі у Галікарнасе — непаўторнае збудаванне старажытнагрэчаскага мастацтва. Сваю назву ён атрымаў ад імя правіцеля — Маўсола, для якога і пабудавалі грабніцу. Яе ўзвядзенне было распачата яшчэ пры жыцці Маўсола, а завершана яго жонкай — Артэмісіяй.

Маўзалеі у Галікарнасе.
Архітэктары Піфей і Сатыр (IV ст. да н. э.).
Графічная рэканструкцыя

Для свайго часу грабніца мела гіганцкія памеры, параўнальныя хіба што з вялікімі пірамідамі Старажытнага Егіпта. Яе вышыня дасягала 45 метраў. Дзіўна, што грабніца такога маштабу была пабудавана ўсяго за шэсць гадоў!

Фундамент Маўзалея меў форму прамавугольніка. Ніжні паверх служыў магільным склепам правіцеля і яго жонкі. Другі паверх абкружалі калоны іанічнага ордара, паміж якімі стаялі мармуровыя статуі. Завяршаў пабудову дах у выглядзе ступеньчатай піраміды. На вяршыні грабніцы была ўсталявана мармуровая скульптурная кампазіцыя: Маўсол і Артэмісія кіруюць двухколавай калясніцай

з чацвёркай запрэжаных коней. Слова «маўзалеі» з тых часоў увайшло ў многія мовы свету.

На жаль, час не пашкадаваў гэты помнік архітэктуры. У XIII стагоддзі ён быў разбураны землятрусам, а пазней з камянёў яго руін была ўзведзена крэпасць.

Сваімі архітэктурнымі формамі Маўзалеі у Галікарнасе здзіўляў нават грэкаў. Разгледзьце яго выяву. Якія дзве архітэктурныя традыцыі аб'ядноўваюць гэта грандыёзнае збудаванне?

Храм Артэміды ў Эфесе быў пабудаваны ў гонар багіні палявання. Прыгожую Артэміду асабліва шанавалі ў гэтым горадзе. Зразумела, і храм Артэміды павінен быў адпавядаць грацыёзнасці аблічча багіні.

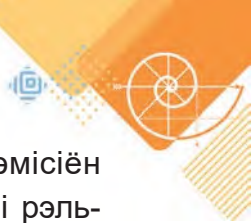
Цікавы факт!

Для ўзвядзення храма была абрана балоцістая мясцовасць. І невыпадкова! Дойліды прадбачылі магчымасць разбурэння такога грандыёзнага збудавання землятрусам. Тэрыторыю асушылі, вырылі катлаван, а падмурак храма дадаткова ўмацавалі.

Храм Артэміды ў Эфесе (VI–V стст. да н. э.). Графічная рэканструкцыя

Вялікі па памерах храм атрымаў святочны ўбор. Артэмісіён упрыгожвалі 127 калон іанічнага ордара. Круглая скульптура і рэльефы служылі ўбраннем інтэр'ера храма. Але галоўным скарбам была велізарная статуя Артэміды. На жаль, яе апісанняў не захавалася. Вядома толькі, што скульптар выкарыстаў каштоўныя матэрыялы для вырабу статуі. Храм Артэміды быў разбураны пажарам у IV стагоддзі да н. э. На яго месцы пабудавалі новы храм, які ў цэлым паўтарыў першапачатковую задуму. Але і ён не ацалеў.

Разгледзьце выяву рэканструкцыі храма Артэміды. Якое ўражанне на вас зрабіла гэта збудаванне?

Фараскі маяк. Яшчэ адным цудам свету быў названы маяк, пабудаваны на востраве Ф́арас. Гэты востраў знаходзіўся непадалёк ад горада Александрыі, таму маяк нярэдка называюць Александрыійскім. У старажытнагрэчаскім свеце гэта было самае высокае збудаванне — каля 130 метраў. Маяк служыў арыенцірам для караблёў: днём і ноччу яны маглі бесперашкодна прайсці вызначаны шлях.

Маяк уяўляў сабой збудаванне з трох вежаў, якія стаялі адна на адной. Вежы паступова памяншаліся ўгору. Ніжняя мела чатырохгранную форму, сярэдняя — васьмігранную, верхняя — цыліндрычную. Менавіта ў верхняй вежы пастаянна гарэў агонь. Яго водбліскі на марской вадзе былі бачныя на некалькі дзясяткаў кіламетраў.

Фараскі маяк (III ст. да н. э.).
Графічная рэканструкцыя

Падумайце, як звязаны Александрыійскі маяк і асвятляльны прыбор — фара?

Статуя Зеўса была створана ў V стагоддзі да н. э. у Алімпіі — адным з галоўных культурных цэнтраў Старажытнай Грэцыі. Яе аўтар — самы знакаміты скульптар гэтага часу *Фідый*. Выкарыстоўваючы розныя матэрыялы — дрэва, слановую косць, золата, — майстар стварыў непаўторны вобраз уладара гэтых мясцін. Статуя была не столькі гіганцкай, колькі стварала ўражанне грандыёзнасці.

Рымская манета з Эліды з выявай статуі Зеўса Алімпійскага (II ст. да н. э.)

Яе вышыня, па розных звестках, даходзіла да 17 метраў.

Магутны Зеўс, назіраючы за тым, што адбываецца, кіруе светам: спрыяе добрым, карае грэшных. У правай руцэ ён трымае статуэтку багіні перамогі Нікі, у левай — скіпетр з арлом. Галаву Зеўса ўпрыгожвае вянок з галінак алівы. Яго адзенне і атрыбуты выкананы з золата. Зрэшты, як і трон, багата ўпрыгожаны рэльефамі, на якіх адлюстраваны подзвігі магутнага Зеўса.

У Старажытнай Грэцыі лічылі няшчаснымі тых, хто асабіста не бачыў статуі Зеўса, створаную Фідыем. Як вы думаеце, чаму?

Статую бога сонца Геліяса, які па легендзе лічыўся стваральнікам вострава Радос, ляпілі каля 12 гадоў. Яна была не проста вялікая. Яна была настолькі каласальная, што неўзабаве яе пачалі называць *Калосам*. Вышыня статуі дасягала 36 метраў.

Задума была сапраўды грандыёзная. Вобраз бога Геліяса, які зіхацеў у промнях сонца, упрыгожваў гавань Радоса, быў бачны далёка з мора і з бліжэйшых астравоў. Для таго каб устанавіць такую гіганцкую скульптуру, былі зроблены дакладныя матэматычныя разлікі. Для ўмацавання Калоса скульптары вызначылі тры апоры — ногі і край плашча, што звісаў. Іх збудаваў з каменю і ўзмацнілі металічным каркасам. Сама ж скульптура была выраблена з гліны і пакрыта лістамі бронзы.

Сальвадор Далі.
Калос Радоскі (1954)

Калос узвышаўся на мармуровым пастаменце. Трохі адхіліўшыся назад, Геліяс накіраваў свой позірк у марскую далечыню. Галаву прыгожага юнака аздабляў вянок з промямі сонца. Іншых звестак пра тое, як выглядаў Калос, на жаль, не захавалася. Статуя прастаяла крыху больш за паўстагоддзя і абрынулася ў час землятрус, надламаўшыся ў месцах каленяў. Доўгі час яе абломкі праляжалі на востраве, нагадваючы яго жыхарам пра веліч бажства сонца.

Крылаты выраз «калос на гліняных нагах» напрамую звязаны з радоскім цудам свету. Што ён азначае? Як яго разумееце вы?

Выдатныя творы антычных майстроў — цуды мастацтва Старажытнай Грэцыі — праславіліся на ўвесь свет. Нават знішчаныя часам, яны па сёння прыцягваюць увагу даследчыкаў і знатакоў мастацтва. Грандыёзныя архітэктурныя збудаванні і велічныя скульптуры сталі прыкладам умелага спалучэння дакладнасці матэматычных разлікаў і высокага мастацкага майстэрства.

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Разгледзьце ілюстрацыі ў параграфе і электронным дадатку. Як вы лічыце, што зрабіла гэтыя пабудовы ўнікальнымі: мастацкія вартасці або складанасць інжынерных рашэнняў?

2. У кожнага цуду свету ёсць свая займальная гісторыя, звязаная з яго стварэннем або гібеллю. Даведайцеся пра іх у даступных інфармацыйных крыніцах. Падзяліцеся інфармацыяй з аднакласнікамі.

Архітэктурная спадчына Беларусі багатая і разнастайная. Яна адлюстроўвае ўнікальную культуру краіны і з'яўляецца крыніцай нацыянальнага гонару.

Прыдумайце настольную гульню (напрыклад, лато або «Мемары»), уключыўшы ў яе як матэрыял гэтага параграфа, так і выявы гістарычных і сучасных збудаванняў Беларусі.

§ 24. ГАРМОНІЯ ДУМКІ І СЛОВА: ЛІТАРАТУРА СТАРАЖЫТНАЙ ГРЭЦЫІ

Літаратура Старажытнай Грэцыі ўнікальная. Старажытныя грэкі не толькі адлюстравалі ў ёй звычаі і традыцыі сваёй краіны, але і прапанавалі ўсяму свету разнастайнасць новых тэм, сюжэтаў і вобразаў. На жаль, да нашага часу захаваліся ў асноўным фрагменты літаратурных твораў. І толькі дзякуючы намаганням навукоўцаў, якія аднавілі некаторыя з іх, сучасны чытач знаёмы з літаратурнай спадчынай старажытных грэкаў.

Вытокі літаратуры. Асновай старажытнагрэчаскай літаратуры сталі *міфы*. Грэчаская міфалогія — гэта спроба народа зазірнуць у прычыны розных з'яў навакольнага свету і зразумець іх. Эліны прыдумалі мноства займальных гісторый, у якіх рэальныя падзеі і паэтычная выдумка зліваліся ў адно.

Старажытныя міфы адлюстроўвалі ўяўленні грэкаў пра будову свету.

Акрамя паданняў пра багоў міфалогія Грэцыі багатая на гісторыі *пра герояў*. Героямі грэкі называлі людзей, якія адрозніваліся выключнай сілай, адвагай, мужнасцю, кемлівасцю або прыгажосцю. Гэта маглі быць палкаводцы, воіны, жрацы, прарокі, вялікія паэты... Грэкі верылі: прычына выбітных якасцяў героя ў тым, што адным з яго бацькоў было бажство.

Міфы пра герояў — гэта займальныя гісторыі пра жыццё, подзвігі і бітвы магутных людзей. Дзякуючы гэтым гісторыям Геракл, Арфей, Адысей і многія іншыя героі станавіліся больш блізкія і зразумелыя звычайным людзям. Пра подзвігі герояў мы даведваемся з літаратурных твораў, якія дайшлі да нас.

